

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
המחלקה ללימודי המזרח-התיכון

מבוא לדת האסלאם

מרצה: ד"ר מוחמד אל-עטאונה
מתרגלים: גב' דפנה שרף-דוידוביץ'
מר אביעד מורנו

א. מבנה הקורס:

- 1. הרצאה:** קורס זה יעסוק בתולדות דת האסלאם מהמאה השביעית לספירה הנוצרית ועד היום. ננסה להבין את עיקרי האמונה המוסלמיים, כמו גם תהליכים חברתיים-פוליטיים-תרבותיים שעברו על החברות המוסלמיות במהלך 14 המאות האחרונות. נעסוק במצוות היסוד, בקוראן ובחדית', במשפט, בחינוך, במיסטיקה, בכיתות השיעיות, בפולמוסים פנימיים, ויכוחים בין-דתיים ובתנועות התחדשות ורפורמה.
- 2. תרגול:** מהווה חלק ב' של המפגש השבועי באמצעותו נקרא מקורות היסטוריים רלוונטיים לנושא ההרצאה (ראו להלן סדר שיעורים וביבליוגרפיה).

ב. חובות הקורס:

1. בוחן בקיאות 10% ייערך בשבוע השלישי של הקורס. הבוחן יהיה על הפרקים הבאים מספרו של קלוד כאהן, האסלאם: מלידתו עד תחילת האימפריה העת'מאנית: 1, 2, 3, 7, 9, 10.
2. חמישה מבדקי קריאה 10%
3. שתי מטלות 20%
4. מבחן סוף סמסטר 60%

ג. סדר השיעורים וביבליוגרפיה:

1. האסלאם כמהפכה

- (א) **הקוראן**; תרגום: אורי רובין, הוצאת אוניברסיטת תל אביב, 2005: "בשורת הכוכב", פסוקים 1-28; "בשורת הנביאים", פסוקים 92-93; "בשורת השולחן הערוך", פסוקים 48-50, 55; "בשורת הנשים", פסוק 59; "בשורת הפרה", פסוק 163.
- (ב) ברנרד, לואיס, **האסלאם בהיסטוריה**. תל אביב: זמורה ביתן, 1984, ע"ע, 13-31.
- (ג) קארן, ארמסטרונג, **מוחמד ביוגרפיה של הנביא**. ירושלים: הוצאת כתר, 1993, ע"ע 59-98.

2. התורה ומצוות היסוד

- (א) **הקוראן**; תרגום: אורי רובין, "בשורת הפרה", פסוקים 158, 185, 195-200, 238-239; "בשורת הנשים", פסוקים 47-57; "בשורת השולחן הערוך", פסוקים 12-37, 70-79; "בשורת האפלה", פסוקים 1-14.
- (ב) חוה לצרוס יפה, "הפרובלימטיקה הדתית של העלייה לרגל באסלאם". בתוך: **דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים**, ירושלים, ה' תשל"ג-תשל"ה, ע"ע, 243-222.
- (ג) נחמיה לב-ציון. **האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת**. האוניברסיטה הפתוחה, 2000, כרך א, ע"ע, 50-48, 60-53.

3. משפט (שריעה)

- (א) נחמיה לב-ציון. **האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת**. האוניברסיטה הפתוחה, 2000, כרך ב, ע"ע, 11-42.
- (ב) ואיל חלאק, "האם נסגרו שערי האג'ת'האד", תרגום: מיכל סלע, בתוך: **ג'מאעה**, 8, תשס"ב, ע"ע, 118-168.
- (ג) Al-Bukhari, *Sahih* (Translated by Muhammad Muhsin Khan). Lahore, Pakistan : Kazi Publications, 1986.

4. הג'האד — על שלום, מלחמה והיחס לבני הדתות האחרות באסלאם

- (א) **הקוראן**; תרגום: אורי רובין, "בשורת הפרה", פסוקים 190-193, 218; "בשורת הפרקאן", פסוק 52; "בשורת השולחן הערוך", פסוק 35, "בשורת המלקוח (אלאנפאל)", פסוק 72.
- (ב) מרק כהן, "האסלאם והיהודים: מיתוס, מיתוס נגדי, היסטוריה", בתוך: ח. לצרוס-יפה (עורכת), **סופרים מוסלמים על יהודים ויהדות**, ירושלים תשנ"ו, ע"ע, 36-21.
- (ג) A. G. Noorani, *Islam&Jihad: Prejudice versus Reality*. New York: Zed Books, 2002, pp.45-62.

5. תיאולוגיה (עלם אלכלאם)

- (א) אבן ח'לדון, **אקדמות למדע ההיסטוריה** (תרגום: קופליביץ). ירושלים: מוסד ביאליק, 1966, פרק 10, "מדע הכלאם", ע"ע, 320-321, פרק 21, "מדע המטאפיזיקה", ע"ע, 341-339.
- (ב) *Kalam*, Encyclopedia of Islam, New Edition, p. 237

ג) אל-אשערי, "מקאלאת אל-אסלאמיין" (תרגום: חוה לצרוס יפה), בתוך: פרקים בתולדות הערבים והאסלאם; בעריכת חוה לצרוס יפה. תל-אביב: הוצאת רשפים, תשל"ח, ע"ע, 372-376.

6. פילוסופיה ומדעים (פלספה ועלום)

א) *al-Kindi's Metaphysics*. Tr. Ivry A.L. State University of New York Press, 1974, Part 2, "On First Philosophy," pp. 55-58.

ב) Rosental F. *The Classical Heritage in Islam*. Berkeley, University of California Press, 1965, pp. 81-82.

ג) אלברט חוראני, *היסטוריה של העמים הערביים*. פרק 11, ע"ע, 189-197.

7. מינויות (פילוגים באסלאם)

א) איתן קולברג, "השיעה: סיעתו של עלי." בתוך: מחאה ומהפכה באסלאם השיעי. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1984, ע"ע, 11-30.

ב) Nissim Dana, *The Druze in the Middle East*. Brighton: Sussex Academic Press, 2003, pp. 3-54.

ג) Ibn Tahir al-Baghdadi, *al-Farq bayna al-firaq* (Muslim schisms and sects, translated by Abraham S. Halkin). Philadelphia: Porcupine Press, 1978, pp. 41-66.

8. העולמא ומערכת החינוך

א) George Makdisi, "Madrasa and University in the Middle Ages" *Studia Islamica*, No. 32 (1970), pp. 255-264.

ב) Michael Winter, "Ulama' between the State and the Society in Pre-modern Sunni Islam", in Meir Hatina (ed.), *Guardians of Faith in Modern Times: 'Ulama' in the Middle East*. Leiden: Brill, 2009, pp. 21-45.

ג) אבנר גלעדי, "היחיד במחשבת החינוך האסלאמית הקדומה", בתוך: האסלאם ועולמות השזורים בו. ירושלים: הוצאת האוניברסיטה העברית, 2002, ע"ע, 171-190.

9. מיסטיקה באסלאם (צופיות)

א) אל-ע'זאלי, *הפודה מן התעיה והטעות והמוביל אל בעל העוז והמלכות* (תרגום: חוה לצרוס יפה), פרק ו', "דרכי החסידות", ע"ע, 55-60.

- ב) פריד אלדין אלעטאר, "הפרפרים והנר". ילקוט הדתות; עורך בנטוויץ י, תל-אביב: הוצאת יהושע צ'צ'יק, ע"ע, 211-212.
- ג) נחמיה לב-ציון, **האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת**. האוניברסיטה הפתוחה, 2000, כרך ב, ע"ע, 147-174.

10. ביקורת פנימית- תנועות רפורמה והתחדשות

- א) נסים רז'ואן, "התנועה המודרניסטית באסלאם". **המזרח החדש**, קשת ג, ד (1959), ע"ע, 150-160, 174-185 (בהתאמה).
- ב) Gatje H. *The Qur'an and its Exegesis*. Ch.2, "Modern Qur'anic Exegesis," pp. 248-252.
- ג) Ahmad Dallal, "The Origins and Objectives of Islamic Revivalist Thought, 1750-1850." *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 113, No. 3 (Jul. - Sep., 1993), pp. 341- 359

11. המאה העשרים

- א. Lia Brynjar, *The Society of the Muslim Brothers in Egypt: the rise of An Islamic mass movement, 1928-1942*. Reading [England]: Ithaca Press, c1998, pp. 53-91.
- ב. סייד קוטב, **ציוני דרך על הג'אהליה החדשה** (תרגום מיכל סלע). בתוך: **זמנים**, רבעון להיסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב, זמורה-ביתן, 32 (סתיו), 1989.
- ג. מרטין קרמר, "האסלאם הוא הכוח של העתיד". בתוך: **אסלאם ודמוקרטיה בעולם הערבי**. בעריכת מאיר ליטבק. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997. ע"ע 24-43.
- ד. James Piscatori, *Islam in a World of Nation State*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986, pp. 22-39.

12. האסלאם לאחר 11 בספטמבר

- א. Muhammad al-Atawneh, "Shahada versus terror in contemporary Islamic legal thought: the problem of suicide bombers". *Journal of Islamic Law and Culture*, Vol. 10, No. 1, April 2008, pp. 18-28.
- ב. Costas Panagopoulos, "Arab and Muslim Americans and Islam in the Aftermath of 9/11". *Public Opinion Quarterly*, Vol. 70, No. 4 (Winter 2006), pp. 608-624
- ג. Mahmood Mamdani, "Good Muslim, Bad Muslim: A Political Perspective on Culture and Terrorism", Vol. 104, No. 3 (Sep., 2002), pp. 766-775

13. חזרה כללית ודיון במבחן הסופי

